

Teksti: TERHI HUOVINEN, SEÁN O'LEARY, JANI LAAKSONEN, SAMU SUORANIEMI

Koulun pihalla ei aina riittävästi mahdollisuuksia liikkumiseen koulupäivän aikana

Lapset viettävät koulussa ison osan valveillaoloajastaan. Toiminnallisten oppituntien lisäksi välitunnit tarjoavat mahdollisuuden fyysiseen aktiivisuuteen koulupäivän aikana. Kuuden Euroopan maan yhteisessä ”Nordic Baltic Learning Environments for Movement Affordances” -hankkeessa (NB-LEMA) on kiinnitetty katse koulujen pihoihin liikkumisen mahdollistajina.

Hankkeen alustavien tutkimustulosten mukaan koulupiha ovat hämmästyttävän samanlaisia eri maissa. Piha-alueita leimaavat tasaisuus sekä erilaiset pallopelikentät, joista tyypillisimpiä ovat jalka- ja koripallokentät. Alakouluista löytyy yleensä jonkin verran myös leikkelineitä, mutta yläkoulujen ja lukioiden piha ovat karumpia.

Lokakuussa NB-LEMA -hanke järjesti Kautuasissa, Liettuassa, liikkumista edistävien koulupihojen suunnittelun intensiivikurssin. Sille osallistui 20 opiskelijaa ja 12 opettajaa eri maista. Kurssin alussa professori **Ingunn Fjørtoft** muistutti, että lapset viettävät välitunnilla noin 2 000 tuntia peruskoulun aikana. Ei olekaan samantekevä, millaisessa ympäristössä välitunnit vietetään. Liikkumisen mahdollistavan koulun pihan tulisi hänen mukaansa tarjota mahdollisuuksia monipuolisiin kehollisiin kokemuksiin ja kutkuttaa myös lapsen omaa mielikuvitusta.

Professori Fjørtoft kertoi havainneensa omista tutkimuksissaan, että 6-vuotiaille sekä asfaltti- että metsäpiha mahdollistavat yhtä paljon liikettä, mutta luonnonpiha houkuttaa liikkumaan motorisesti monipuolisemmin. Mitä vanhemmiksi lapset tulevat, sitä enemmän koulun pihan tulee tarjota erilaisia mahdollisuuksia: tylsällä pihalla teinit eivät liiku. Teini-ikäisillä mielipiteet koulun pihoista eroavat sukupuolen mukaan: tytöt ovat poikia tyytymättömämpiä pihojen liikkumismahdollisuuksiin. Pojille piha on ”ok”, jos sieltä löytyy jalkapallokenttä. Myös oppilaiden

asenteet ja kiinnostuksen kohteet sekä kollektiivinen halukkuus olla ”cool” vaikuttavat suuresti siihen, liikutaanko pihalla vai ei.

Intensiivikurssilla osallistujat eri maista esittelivät aluksi omien koulujensa pihoja. Vaikutti siltä, että maaseutukouluissa ympäröivää luontoa pystytään hyödyntämään toisin kuin kaupunkien keskustoissa sijaitsevilla kouluilla. Pohjoismaiset opiskelijat kertoivat koulun lähiluonnosta useammin kuin Baltian maiden opiskelijat. Suomessa etenkin alakoulujen pihoilla on paljon liikkumisen mahdollisuuksia. Alakouluissa oppilaat myös viettävät välitunnit yleensä ulkona. Yläkouluun siirryttäessä pakolliset ulkoviälitunnit ovat suomalaisopiskelijoiden kokemusten mukaan vähäisiä. Niissä piha ovatkin usein vain asfalttikenttiä tai parkkipaikkoja.

Koulujen pihoilla paljon hyödyntämättömiä mahdollisuuksia

Liettuassa tutustuimme kahteen alakouluun ja yhteen lukioon. Alakoulun piha olivat tilavia ja toisen vieressä oli vielä suuri kaupungin puistoalue. Pihoilta löytyi erilaisia kiipeily- ja liukumäkikokonaisuuksia. Lisäksi pihoilla oli keinoja, puita, hiekkalaatikko, muutamia levähdyspaikkoja, koripallokenttiä ja pienet asfaltti-alueet, jossa oli joskus ollut viivoja ja korit. Alakoulun pihoilta löytyivät myös juoksuradat, joiden kunnossapito ei ole ollut vuosikausiin riittävää. Toisen alakoulun viereiseen puistoon sai mennä ainoastaan opettajan luvalla. Näillä alakoulun pihoilla ei ollut lapsille mitään välineitä (palloja, mailoja tms.), vaan kaikki piti käydä erikseen pyytämässä opettajalta, mikäli niitä halusi.

Lukion piha toimi käytännössä autojen parkkipaikkana. Autoja oli monessa rivissä, eikä paljasta maata juuri ollut. Pihasta löytyi kuitenkin kaksi pelikenttää: ministadion ja koripallokenttä. Koripallokentän molemmissa päässä oli korilevyt, joista löytyi korinrenkaat. Toisella sivulla oli kolme korilevyä, mutta niistä oli poistettu renkaat, koska pallot olivat lennelleet autojen päälle. Ministadionin päähän oli sijoitettu maalit ja tekonurmialusta. Stadionin vierestä alkoi pitkä ja jyrkkä alamäki. Välissä oli vain pari metriä korkea aita. Pallo lensi siis aidan yli useasti, joten stadionia

käytettiin aika vähän. Pihalta löytyi näiden lisäksi kolme penkkiä, joten kovin paljon mahdollisuuksia ei pihan käyttöön välituntisin ollut.

Opiskelijoiden tehtävänä oli näyttää, miten koulun pihojen tarjoamia liikkumismahdollisuuksia voitaisiin hyödyntää välituntiliikunnassa. Opiskelijat onnistuivat toteuttamaan monipuolisia toiminnallisia välitunteja oppilaille kaikissa käyntikohteissa. Suurimaksi esteeksi lasten liikkumiselle osoittautuivat aikuisten asenteet. Jos säätila vaikutti vähänkään epävakaalta – siis ihan normaalilta syyssäältä – lapsia kehoitettiin pysyttelemään sisällä. Kun opiskelijat houkuttelivat lapset ulos, niin kaikki juoksivat, pelasivat ja leikkivät aivan yhtä innokkaasti kuin suomalaislapsetkin. Jopa lukiolaiset innostuivat liikkumaan, kun aikuiset näyttivät esimerkkiä ja järjestivät välitunnille houkuttelevaa toimintaa.

Opiskelijat esittivät viikon päätteeksi kouluille pihojen kehitysideoita. Pihaille voisi esimerkiksi tehdä jonkinlaiset varastot, joissa voisi ottaa vapaasti palloja ja muita välineitä. Pihaille olisi helposti saanut useammankin pelikentän, mikäli niille lisättäisiin maaleja. Niillä oli myös paljon tilaa, joten erilaisten tasapainoköysien (slackline) tai muiden rakenteiden tuominen parantaisi pihojen käytettävyyttä. Huonokuntoisten pallokenttien kunnostaminen, korien laskeminen lapsille sopivalle tasolle ja mahdollisten lajien monipuolistaminen (esimerkiksi erilaiset maalit, lentopalloverkot) parantaisivat kentän käytettävyyttä. Pihaille voisi rakentaa myös seiniä, joita vasten voisi potkia tai heittää palloja.

Samat kehitysideat toimivat monessa suomalaiskoulussakin, kun pihan toiminnallisuutta aletaan parantaa: välineet saataville ja suorituspaikkoja (maaleja) lisää. Lisäksi nuoret toivovat NB-LEMA hankkeen alustavien tutkimustulosten mukaan pihaille pinnanmuotoja sekä viihtyisyyttä lisäävää ja liikkumaan houkuttelevaa kasvillisuutta.

TERHI HUOVINEN, LitT (väit.)

yliopistonlehtori

Jyväskylän yliopisto

Sähköposti: terhi.huovinen@jyu.fi